

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

В. В. Бугайчук к.е.н., старший викладач

К. А. Разумна старший викладач

Житомирський національний агроекологічний університет

Загальносвітова тенденція популяризації здорового способу життя та підвищення рівня екологічної свідомості створили передумови для становлення органічного виробництва. Збільшення обсягів виробництва органічної продукції обумовлюється постійно

зростаючим попитом на продукти харчування високої якості. Для українських аграріїв виробництво органічної продукції є можливістю розширити ринки збуту сільськогосподарської продукції та швидше інтегруватися у світовий простір.

За таких умов розвиток органічного виробництва потребує обґрунтування стратегічних орієнтирів, що сприятимуть збільшенню обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Дослідженнями проблем розвитку виробництва органічної продукції в Україні займаються такі вчені: Т.В. Боровик, Ю.П. Воскобійник, Є.В. Гаваза, Т.Г. Дудар, О.Т. Дудар, Д.С. Кропивко, О.Г. Михайленко, Т.Л. Мостенська, О.В. Скидан, Н.М. Фещенко, О.В. Ходаківська, О.В. Чайкін, В.А. Чудовська, О.М. Яценко тощо. Втім, незважаючи на вагомість наукових досліджень, наразі потребують обґрунтування пропозиції, пов'язані з перспективами розвитку органічного виробництва в Україні.

Нині виробництво органічної сільськогосподарської продукції розвивається у 153 країнах світу, а обсяг ринку досягає 50–60 млрд. доларів США [1, 2]. Зокрема, Україна посідає 11-е місце в Європі за площею, на якій вирощуються органічні продукти. За останні 5 років площі органічних сільськогосподарських угідь збільшилися на 138,4 тис. га (або на 54%) (рис. 1).

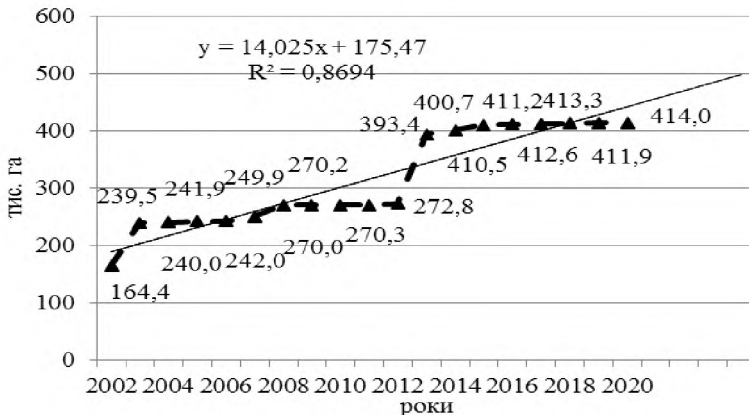

Рис. 1. Динаміка площ органічних сільськогосподарських угідь України

Джерело: розроблено автором.

Згідно рис. 1 можна зробити висновок, що площі органічних сільськогосподарських угідь мають тенденцію до зростання. Порівнюючи 2012 р. з 2002 р. площа зросла на 108,4 тис. га. Це пояснюється тим, що підприємствами отримано сертифікат відповідності органічним стандартам на зернові, кабачки, цибулю, ревінь, перець, лаванду, шавлію, троянду, розмарин, коріандр, гриби, горіхи, вершки і олії, м'ясо, яйця та ін [3]. Відтак, за прогнозом, обрахованим методом екстраполяції з використанням поліноміальної функції, до 2020 р. площа органічних сільськогосподарських земель зросте до 414,0 тис. га.

Разом з тим, в ЄС площа органічних земель становить 11,1 млн гектарів, з яких 4,7 млн га займає рілля, 5,1 млн га – пасовища та 1,2 млн га – багаторічні насадження. В структурі ріллі найбільшу частку займають площі під кормовими культурами (1,87 млн га), злаковими (1,68 млн га), олійними (210 тис. га), бобовими (300 тис. га), овочами (143 тис. га) та коренеплодами (30 тис. га). Обсяги споживання органічної продукції в ЄС зростають швидшими темпами за обсяги виробництва, відповідно зростає імпортна складова в загальних обсягах споживання. За даних умов Україна вже сьогодні конкурує за експортні ринки ЄС з іншими країнами, при цьому маючи всі шанси стати не просто житницею Європи, а її органічним хабом.

У 2016 р. в Україні зареєстровано 360 господарств, які отримали статус «органічних», що в порівнянні з 2002 р. на 329 господарств більше. Проте, за обсягом внутрішнього ринку органічних продуктів Україна займає лише 25-е місце в Європі. З кожного гектара органічних сільгоспугідь в Україні на внутрішній ринок потрапляє продукції лише на 50 €. «Віддача» ж європейського органічного гектара в 47 разів вище – в країнах Європи на 1 га припадає в середньому 2345 € внутрішнього «чистого» ринку[6].

Зростання виробництва вітчизняної органічної продукції в першу чергу пов'язане зі збільшенням її споживання в Європі. Відтак, 90–95% української органічної продукції та сировини експортується до Європи. За даними компанії «Органік Стандарт», з України в інші країни було поставлено 165 тис. т товару, що в 2,5 рази більше та на 19 млн. євро, ніж у 2015 р.

За даними «КьюС», 61% від глобальних роздрібних продажів органічних продуктів припадає на США (€27,1 млрд), друге місце посідає ЄС. Найбільшим органічним ринком в Європі є Німеччина (€7,9 млрд) і після США вона є другим за розміром ринком органічних продуктів у світі, друге місце посідає Франція (€4,8 млрд), третє – Великобританія (€2,3 млрд), четверте – Італія (€2,1 млрд). Найбільшим

споживачем органічних продуктів є Швейцарія (220 €/рік витрачає 1 особа на придбання органічних продуктів (рис. 2) [5].

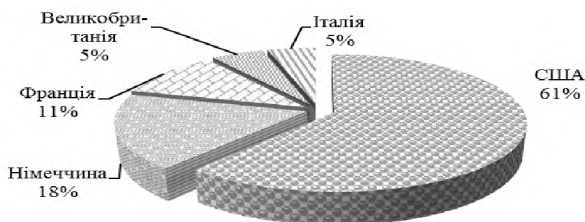

Рис. 2 Частка провідних країн–імпортерів органічної продукції, млрд. €

Джерело: розроблено автором на основі даних [1].

Україна входить в десятку світових виробників органічних зернових і олійних: 6–те місце за виробництвом органічного зерна і 6–те за виробництвом олійних, 10–те за виробництвом зернобобових. У 2017 р. головними органічними продуктами були кукурудза, пшениця, соя, ячмінь, пшениця спельта, соняшник, пшоно, ріпак, чорниця (заморожена), овес, просо, люпин, яблука (свіжі), гречка, гірчиця, бузина (плоди), насіння гарбуза, березовий сік, льон, пластівці, жито, грецький горіх (ядро), обліпиха (заморожена), ожина (заморожена), шипшина (заморожена), коріандр, горох, цвіт бузини (заморожений), суниця (заморожена), журавлина (заморожена), яблучний концентрат, глід (заморожений), макуха соняшника, борошно твердої пшениці, брусниця (заморожена), аронія (заморожена), ромашка (сушена), коноплі, малина (заморожена) та соняшникова олія.

Головними країнами–конкурентами України на ринку органічних продуктів є Росія, Білорусь, Казахстан, Румунія, Італія, Молдова, Болгарія, Словаччина, Чехія, Туреччина.

Органічне виробництво передбачає екологічно безпечне та соціально орієнтоване ефективне ведення сільського господарства, що забезпечує зростання економічного ефекту паралельно з поліпшенням у соціально–економічному розвитку аграрного сектора економіки. Для вітчизняних органістів економічно найвигіднішою перспективою наразі є реалізація органічної продукції за межі країни. Формування та розвиток органічного виробництва України відбувається під впливом наявних відповідних факторів:

- екологічно чистих земель;

- органічних операторів України, які сертифікуються за органічним стандартом ЄС, що є еквівалентним Регламентам ЄС 834/2007 та 889/2008;

- регулюючих офіційних органів (Органік Стандарт, Bio.inspecta AG, Ecocert SA, CERES Certification of Environmental Standards GmbH, Control Union Certifications, Kiwa BCS Öko–Garantie GmbH, Ecoglobe, Istituto Certificazione Etica e Ambientale (ICEA), Lacon GmbH, Suolo e Salute srl, Agreco R.F. Göderz GmbH, Bioagricert S.r.l., Ekoagros, A CERT European Organization for Certification S.A., Letis S.A, CCPB Srl та Valsts SIA “Sertifikācijas un testēšanas centrs”);

- державної та міжнародної підтримки.

На сьогодні органічні виробники отримують підтримку від таких країн як Швейцарія (Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO) через проект розвитку органічного ринку в Україні (2005–2018), що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія); Швейцарської агенції розвитку та співробітництва (SDC)/ Бернського університету прикладних наук (BFH) (2002–2010)), Німеччина (Федерального міністерства продовольства та сільського господарства (BMEL), Agriculture & Finance Consultants (AFC) та IAK Agrar Consulting з 2016 року), США (Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) через проект «АгроІнвест» у 2011–2016 роках та проект «Розвиток сільського господарства та сільських територій» (ARDS) з 2016 року та Western NIS Enterprise Fund (WNISEF) з 2017 року), Канада (Міністерство закордонних справ Канади та Менонітська Асоціація Економічного Розвитку (MEDA) через Український проект бізнес–розвитку плодоовочівництва (UHBDP) з 2014 року; Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO), EU4Business та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) з 2016 року).

Розвиток органічного виробництва в Україні є одним з пріоритетних напрямків у плані стратегії реформ в аграрному секторі, що базується на Єдиній комплексній стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки. Цю стратегію ініціювало та розробило Міністерство аграрної політики та продовольства України у співпраці із місцевими учасниками органічного ринку та міжнародними партнерами.

Отже, постійно зростаючий попит на органічну продукцію спонукає українських аграріїв до активізації органічного виробництва та нарощення його об’ємів. Україна має значний земельний потенціал, який за раціонального використання відіграє роль каталізатора в процесі переходу до «зеленої» економіки та підвищить конкурентоспроможність України на світовому ринку. Однак, органічне виробництво є досить специфічним, і його розвиток

можливий з врахуванням відповідних факторів: наявності органічних земель, сертифікованих органічних операторів, регулюючих офіційних органів, а також державної та міжнародної підтримки.

Список літератури

1. International Federation of Organic Agriculture Movements [Електронний ресурс]. – Режим до– ступу : <https://www.ifoam.bio/>.
2. Willer H. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2013 / H. Willer, J. Lernoud, L. Klicher. – Bonn : Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick and IFOAM – Organic International, 2013. – 340 p.
3. Огляд ринку. Органічна продукція. <https://msb.aval.ua/news/?id=26062>
4. Органік в Україні. <http://organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>.
5. Пропозиція – Головний журнал з питань агробізнесу. <http://propozitsiya.com/ua/osnovni-eksportni-pomilki-organikiv>
6. Чи стане Україна органічним «хабом» для ЄС? <http://agronews.ua/node/85840>